

Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği*

Awareness Levels Of Secondary Education Students About Natural, Historical and Cultural Values: The Case Of Çanakkale Province

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Çanakkale ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeylerini belirlemektir. Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Çanakkale ilinde bulunan ortaöğretim düzeyindeki okullar arasından seçkisiz örnekleme yolu belirlenen 10 okul ve bu okullarda öğrenim gören 845 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri; cinsiyet, eğitim görülen okul, sınıf düzeyi, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu ve aile gelir durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalıkları “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Yüksek Düzeyde” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çanakkale ilinde doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik koruma kullanma dengesinin yeterince sağlanamamış olması ve bilinçlendirmenin yeterince yapılmamış olması ulaşılan sorunlar olarak sıralanabilir. Araştırma bulgularına bağlı olarak; öğrencilerin bilinçlendirilmesi, Çanakkale ili değerlerinin tanıtımının yapılması ve değerlere yönelik koruma kullanma dengesinin sağlanması çalışmalarına ihtiyaç olduğu açıktır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Değer, Tarihi Değer, Kültürel Değer, Farkındalık, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the awareness levels of secondary school students studying in Çanakkale province about natural, historical and cultural values. The survey method, one of the quantitative research methods, was used as a data collection method in the study. Within the scope of the research, a survey was applied to 10 schools determined by random sampling among the secondary schools in Çanakkale province in the 2018-2019 academic year and 845 students studying in these schools.

It was seen that the awareness levels of the secondary school students, who constituted the sample of the study, towards natural, historical and cultural values showed significant differences according to the variables of gender, school of education, grade level, father's education level, mother's education level and family income status. It was concluded that the awareness of secondary school students about natural, historical and cultural values is "High Level" with "Strongly Agree".

The fact that the balance of conservation and utilization of natural, historical and cultural values in Çanakkale province has not been sufficiently ensured and that awareness raising has not been done sufficiently can be listed as the problems reached. According to the findings of the research, it is clear that there is a need to raise awareness of students, to promote the values of Çanakkale province and to ensure the balance of conservation and use of values.

Keywords: Natural Value, Historical Value, Cultural Value, Awareness, Sustainability

GİRİŞ

Değerler, bir toplumun yaşadığı dönemden sonraki nesillere bıraktığı en önemli mirastır. Geçmiş toplumları anlamada ve anlamlandırmada önemli bir yere sahip olan değerler, gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılmalıdır. Değerlerin gelecek nesillere aktarılması değer eğitimi ile gerçekleştirilmektedir. Kültürlerin beslendiği ana kaynak coğrafyadır. Bu arada coğrafya; kültürel kaynakların mekânsal dağılımı ve kültürel kaynakların mekânsal kullanımını araştırır (Doğaner, 2013:15). Bu bağlamda üzerinde yaşanan coğrafyada kültürel kaynakların

Burak Sarıca¹
Okan Yaşar²

How to Cite This Article

Sarıca, B. & Yaşar, O. (2023).
“Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği”
International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:117; pp:9108-9128. DOI:
<http://dx.doi.org/10.29228/sss.72543>

Arrival: 19 July 2023

Published: 30 November 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde kabul edilen “Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Bilim Uzmanı, Çanakkale İl Emniyet Müdürlüğü, Çanakkale, Türkiye. ORCID ID: 0000-0002-7959-9639

² Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye. ORCID ID: 0000-0001-8881-4639

mekânsal dağılımında etkili olan nedenlerin tespit edilmesi mümkün hâle gelmektedir. Değer eğitiminin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi, yaşadığımız çevreyi iyi bir şekilde tanımamıza bağlıdır.

Binlerce yıldır birçok medeniyetin beşiği konumunda bulunan Türkiye gerek doğal ve tarihi özellikleri ve gerekse kültürel birikimi açısından zengin bir geçmişe sahiptir. Ülkemiz başta dağlar, göller, adalar, vadiler, boğazlar, kaplıcalar, mağaralar, peri bacaları, sahiller, travertenler ve şelaleler olmak üzere çok sayıda *doğal varlıklara*; birçok medeniyet kalıntısı, antik kentler, hanlar, kaleler, saraylar, surlar olmak üzere çok sayıda *tarihi değere*; sözlü gelenekleri ve anlatımları (masallar, efsaneler, destanlar, türküler, maniler, atasözleri ve deyimler, bilmece, aşıklık ve halk şairliği), gösteri sanatlarını (kukla, karagöz, meddah, yağlı güreşler vb.), toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler (bayramlar, mevlit, nişan, düğün vb. kutlamalar), doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar (halk hekimliği, halk takvimi, halk mutfağı vb.) ve el sanatları (geleneksel meslekler, dokuma, işleme, giyim kuşam ve süsleme, halk mimarisi) gibi *somut olmayan kültür varlıklarına* da ev sahipliği yapmaktadır (Yaşar ve Yaşar, 2022:50). Ülkemizin dört bir yanına dağılan bu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bir kısmına da Çanakkale ili ev sahipliği yapmaktadır. Çanakkale ili, doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından ülkemizin minyatürü niteliğindedir.

Tarihin ilk dönemlerinden beri insanoğlunun maddi ve manevi değerleri biriktirdiği ve kendinden sonraki nesillere aktarmak için çaba sarf ettiği bilinmektedir (Akbaş, 2020). Bir toplum için doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması oldukça önem arz etmektedir. Toplumun ve bireylerin farkında olmadıkları bir şeyi korumalarını ve gelecek nesillere aktarmalarını bekleyemeyiz. Bu da değerlerin korunması hususunda eğitimin önemini beraberinde getirmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin öğretimi ve sürdürülebilir kullanımı açısından eğitim oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle eğitim sistemi içerisinde öğretiminin nasıl yapıldığına oldukça dikkat etmek gerekmektedir (Barghi, vd., 2016). Değerlerin daha iyi öğretilmesi için yenilikçi ve akılcı bir öğretim yaklaşımının kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Badran, 2011).

Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunabilmesi ve değerlerin zarar görmemesi için çevre halkının bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Unesco, 1972). Değerlere karşı bilinçli olunmadığı takdirde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmakta ve söz konusu değerler tahrip olmaktadır (Unesco, 2003). Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında, zarar görmelerinin en az düzeye indirilmesinde ve gelecek nesillere aktarılabilmesinde tek yol sürdürülebilir kullanımdır (Kuter ve Ünal, 2009). Bu nedenle çevre halkı ve özellikle de öğrenim görmekte olan öğrencilerin farkındalık düzeyleri artırılmalıdır (Dümcke ve Gnedovsky, 2013).

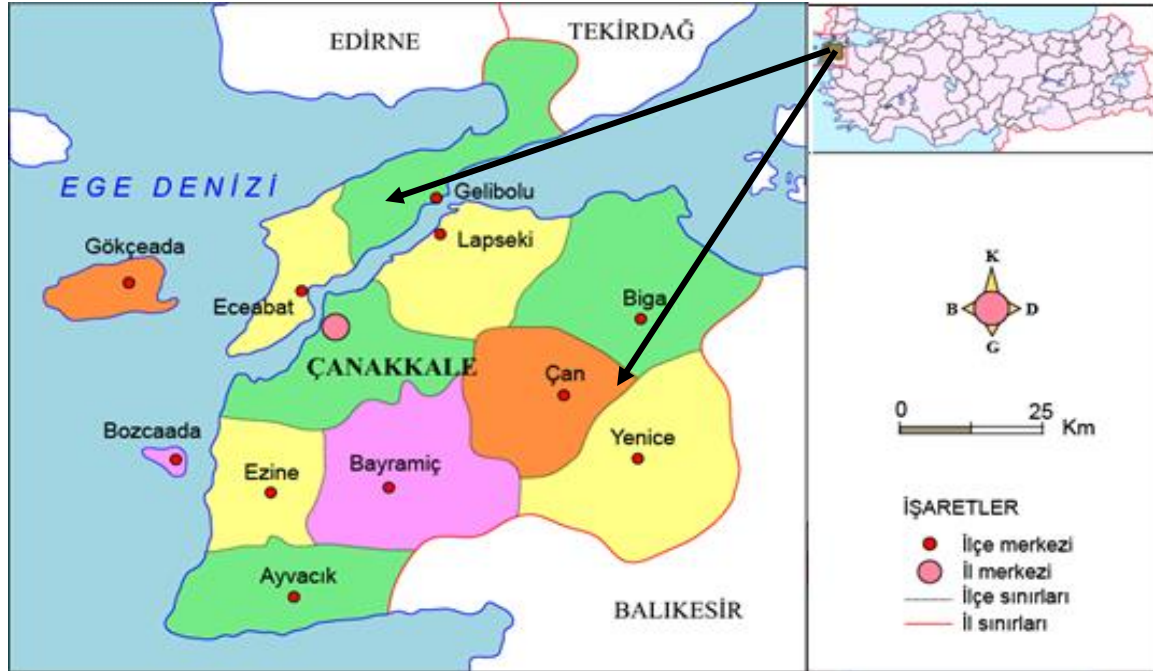
En basit tanımı ile farkındalık, ne bildiğinin ve nasıl öğrendiğinin farkında olma durumu olarak tanımlanabilmektedir. Farkındalık kavramının temelini kişinin bilinçli denetim, öz düzenleme, öz denetim, öz değerlendirme ve çevresinin farkında olması gibi kavramlar oluşturur. Bu tanımlardan hareketle farkındalık, bireyin hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı biliş üstü düşünme becerilerini kazanma ve kullanma yetisi olarak da ifade edilebilir (Selçioğlu Demirsöz, 2014). Kültürel farkındalık ise toplumun bir parçası konumunda bulunan bireylerin kendine özgü değerleri, inançları ve yetenekleri içselleştirerek anlamasıdır (Hovater, 2007). Böylece bireylerin içinde yaşadığı kültürün inançlarına, yaşayışlarına ve değerlerine karşı duyarlılığı artacaktır. Kültürel farkındalık aynı zamanda kültürel duyarlılık olarak da tanımlanmaktadır.

Değer farkındalığı ile sürdürülebilir kullanım iç içe bir bütündür. Değer farkındalığını arttırabilmek için uygun eğitim yolları tercih edilerek sürdürülebilir kullanımın gerçekleşmesine katkıda bulunulabilmektedir. Değerlerin korunması ve yönetiminin sağlanması miras bilinci ile mümkündür. Toplumu oluşturan bireylerde miras bilincinin oluşturulması zaman alıcı bir süreçtir. İnsanların bu değerlerle kendilerini özdeşleştirilmesi, bunlara bağlılık hissetmesi ve değerlerin korunmasında etkin rol alması gerekir. Bireylerin doğal, tarihi ve kültürel değerlerden oluşan ortak mirasa saygı duymaları ve bu mirasın gelişmesine katkıda bulunmaları, değer farkındalığının arttırılmasıyla mümkündür (Shankar ve Swamy, 2013). Bu değerlerin korunabilmesi yerel halkın katılımına bağlıdır.

Toplumların geçmişten günümüze yansıyan tarihi ve kültürel değerleri Kültürel Coğrafyanın inceleme alanına girmektedir. Coğrafya dersi, bireylerde değer farkındalığı ve miras bilinci oluşturmada büyük bir öneme sahiptir. Coğrafya dersinin bu misyonundan dolayı bu dersi veren coğrafya öğretmenlerinin belli bir bilinç düzeyi ve farkındalığa sahip olması yanında coğrafya dersi öğretim programları ve coğrafya ders kitaplarının doğal, tarihi ve kültürel değerleri kapsayacak şekilde zengin bir içerikle düzenlenmesi gerekmektedir. Öğretim ilkelerinden yakından uzağa ilkesi çerçevesinde bilinç oluşturulması için önce çevremizdeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerden başlayarak bir öğretim yapılması gerekmektedir.

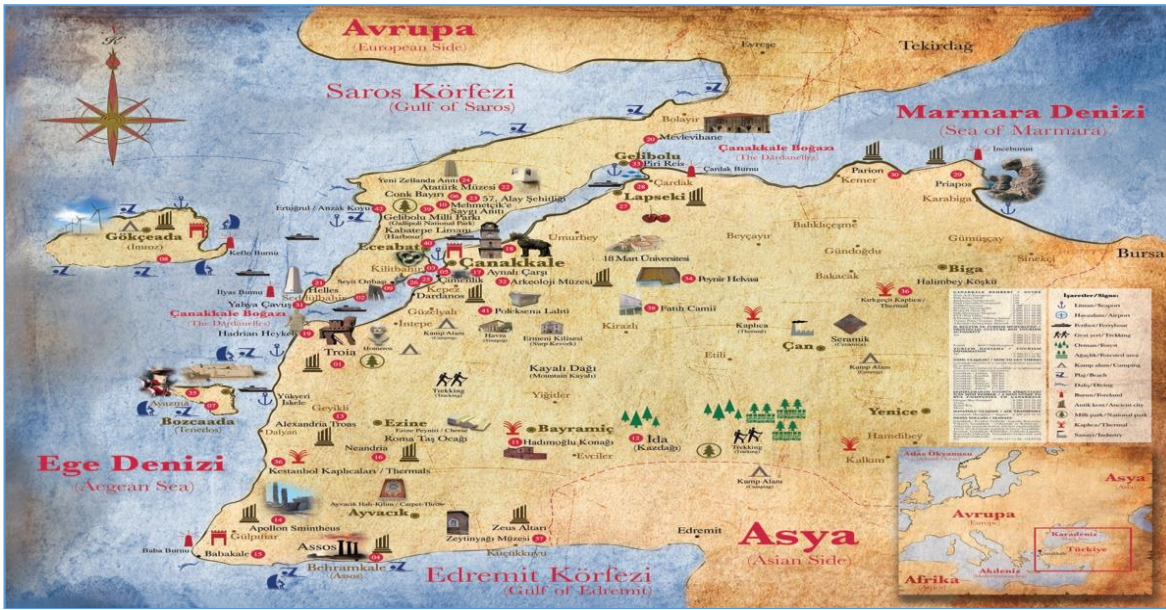
Ülkemiz doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından oldukça zengindir. Hem doğal hem de tarihi değerler açısından adeta açık hava müzesi konumundadır. Kültürel değerler açısından ise çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Çanakkale ili bu zenginliğin önemli bir parçasıdır ve çok sayıda doğal, tarihi ve kültürel değere sahiptir.

Çanakkale ili, Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan Biga Yarımadası ve Balkan Yarımadasının Doğu Trakya bölgesine bağlı Gelibolu Yarımadasında toprakları bulunan bir il konumundadır. Böylece hem Asya hem de Avrupa kıtasında toprakları bulunan bir ilimizdir. Çanakkale ilinin büyük bir kısmı Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde yer alırken küçük bir kısmı ise Ege Bölgesi'nde bulunmaktadır (Yaşar ve Yaşar, 2007). Konumu itibarıyla doğu ve güneydoğusunda Balıkesir ili, batısında Ege denizi, kuzeybatısında Edirne ili ve kuzeyinde ise Tekirdağ ili ile Marmara Denizi tarafından çevrilidir (Şekil 1). Çanakkale, aynı adı taşıyan boğazı sayesinde Asya ile Avrupa ve Akdeniz ile Karadeniz arasındaki bağlantıyı sağlayan iki doğal su geçidinden birine sahip olmasından dolayı yerleşme tarihi oldukça eskidir. Çanakkale Boğazı stratejik önemi nedeniyle çok sayıda medeniyete sahne olmuş, bu da ilin somut ve somut olmayan kültür varlıkları bakımından zengin özellikler kazanmasına yol açmıştır.

Şekil 1: Çalışma Alanı Lokasyon Haritası

Çanakkale ili bulunduğu konum itibarıyla eski çağlardan günümüze kadar yerleşim alanı olarak tercih edilmiştir. Farklı birçok kültürün karşılaşma alanıdır. Bu da kültürel zenginliğe yol açmıştır (Ter vd., 2014). İl, zengin bir doğal, tarihi ve kültürel mirasa sahiptir. Tarih öncesi dönemlerde başlayan yerleşmeler antik çağlarda koloni şehirleri ile devam etmiştir. Daha sonraki dönemlerde sırasıyla Lidya, Pers, Helenistik, Roma ve Bizans İmparatorlukları hakimiyetinde kalmış ve son olarak da Türk hakimiyeti girmiştir (Telek, 2019). Günümüzde Çanakkale ilinde bu medeniyetlere ait tarihi değerler olarak; Çanakkale Şehitler Abidesi, Assos Antik Kenti, Troya Antik Kenti, Athena Tapınağı, Parion Antik Kenti, 18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Zaferi, Çanakkale Kara Muharebeleri, Çimenlik Kalesi, Saat Kulesi, Aynalı Çarşı; kültürel değerler olarak Çanakkale seramikleri, Peynir Helvası, Ezine peyniri, Mitolojiler, Türküler; doğal değerler olarak Kazdağı, Adalar (Gökçeada ve Bozcaada), Çanakkale Boğazı, Ayazma, nitelikli plajlar ve kaplıcalar bulunmaktadır (Savaş ve Özdemir, 2020). Çanakkale ilinde çok sayıda değer (Şekil 2) bulunmasına rağmen bu ilde eğitim gören ortaöğretim öğrencilerinin bu değerleri ne ölçüde gördükleri, ya da ziyaret edip etmedikleri tartışılması ve araştırılması gereken bir konudur.

Şekil 2: Çanakkale İli Değerlerinin Dağılışı
Kaynak: Başaran ve Somuncu, 2021

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan ve sayısız yaşamı içerisinde barındıran Çanakkale ili; doğal, tarihi ve kültürel olmak üzere çok sayıda değere sahip bir coğrafyadır. Çalışma kapsamında Çanakkale ilinde bulunan çok sayıdaki değer arasından; Kazdağı, Gökçeada, Bozcaada, Çanakkale Boğazı, Çardak Lagünü, Kestanel Kaplıcası, Assos Antik Kenti, Troya Antik Kenti, Parion Antik Kenti, 18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Zaferi, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı, Şehitler Abidesi, Kilitbahir Kalesi, Aynalı Çarşı, Çanakkale Seramikleri, Peynir Helvası ve Ezine Peynirine dair bu ilde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3: Araştırma Kapsamında İncelenen Değerlerin Dağılışı

Araştırma kapsamında ankete katılan ortaöğretim öğrencilerinin, doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeyleri çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, ikamet yeri, ekonomik gelir) çerçevesinde incelenerek anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği aşağıdaki araştırma soruları çerçevesinde irdelenmiştir.

1. Ortaöğretim öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıkları ne düzeydedir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin *cinsiyetleri* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin *sınıf düzeyleri* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin *ikamet ettiği yer* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Ortaöğretim öğrencilerinin *anne eğitim seviyesi* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Ortaöğretim öğrencilerinin *baba eğitim seviyesi* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Ortaöğretim öğrencilerinin *ailelerinin ekonomik gelirleri* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; Çanakkale ilinde ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin yaşadıkları ildeki doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık seviyeleri ve bu farkındalığın cinsiyet, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim durumu ve aile gelir düzeyi değişkenleriyle ilişkilendirilerek değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara bağlı olarak öğrencilerin bu konudaki farkındalıklarının bahsedilen değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin il değerlerine ilişkin farkındalık düzeylerinden hareketle doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması bakımından önerilerde bulunulması amaç edinilmektedir.

Problem Durumu

Eğitimin başlıca amaçlarından biri de bireylere evrensel değerlerin kazandırılmasının yanı sıra yaşadıkları çevrede bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin çeşitli eğitim kademelerinde eğitim programları aracılığıyla aktarılmasıdır. Çanakkale ili doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından son derece zengindir. Çanakkale ili, 2009 yılında hazırlanan “Çanakkale Değerleri Envanteri” kapsamında toplam 273 doğal, tarihi ve kültürel değere ev sahipliği yapmaktadır (Akdemir, vd., 2009). Bu kapsamda ortaöğretim öğrencilerinin yaşadıkları çevrede doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef çerçevesinde araştırmanın problemi; “Çanakkale ilinde lise türü okullarda öğrenim gören öğrencilerin Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin farkındalıkları mı?” olarak ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Önemi

Doğal, tarihi ve kültürel değerler bireyin geçmişini, bugünü ve geleceğini daha iyi anlamada ve milli bir bilinç oluşturmada önemli bir yere sahiptir. Bu değerlere gerekli önemin verilmesi ve gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması öncelikli ele alınması gereken bir konudur. Türkiye’de her geçen gün doğal, tarihi ve kültürel değerlerin ne derece önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Her birey ve toplum yaşadığı çevreye göre şekillenmektedir. Bu şekillenmeler bireylerde birtakım kimlikler oluşturmaktadır. Bu kimliklerin oluşturulması için öncelikle bireyin toplumunu, ülkesini, doğal, tarihi ve kültürel değerlerini ve bunları oluşturan fiziki ve beşerî unsurları tanıması gerekmektedir.

Bu araştırma; öğrencilerin geçmişini, bugünü ve geleceğini anlamasında, milli bir bilincin oluşmasında; doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıklarının artırılmasında ve değerlerinin sahiplenilmesi ve sürdürülebilir kullanımı bakımından önemlidir. Çalışma, ankete katılan öğrencilerin farkındalıklarını analiz ederek farkındalıklarının daha da artırılması için hangi çerçevede çalışmalar yapılabileceği hususunda araştırmacılara ışık tutması bakımından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın yöntemini tarama (survey) yöntemi oluşturmaktadır. Tarama yöntemi, geçmişte olan ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir (Karasar, 2016). Araştırmadan elde edilen veriler çalışmaya uygun istatistiksel teknikler vasıtasıyla çözümlenerek yorumlamaları yapılmıştır. Bu nedenle, betimsel yöntem temele alınarak istatistiksel çözümlenmelere dayanan bütünlük bir yöntem izlenmiştir. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Çanakkale ilinde bulunan MEB’e bağlı seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen ortaöğretim düzeyindeki okullar ve bu okullarda okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale ilinde ortaöğretim düzeyindeki toplam 77 okul arasından seçkisiz örnekleme yolu ile seçilen Ayvacık Anadolu Lisesi, Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi, Lâpseki İmam Hatip Lisesi, Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi, Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi, Çanakkale’de ise Çanakkale Fen

Lisesi, İbrahim Bodur Anadolu Lisesi, İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çanakkale Özel Fen Lisesi ve Çanakkale Özel Anadolu Lisesi ve bu okullarda öğrenim gören 845 öğrenci oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Ankete Katılan Öğrencilerin Lise Türlerine Göre Dağılımı

Anket Yapılan Okulun Adı	Uygulanan Anket Sayısı	Yüzdeler (%)
Ayvacak Anadolu Lisesi	75	8,9
Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi	93	11,0
Lapseki İmam Hatip Lisesi	84	9,9
Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi	80	9,5
Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	72	8,5
İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	71	8,4
İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	92	10,9
Çanakkale Fen Lisesi	101	12,0
Çanakkale Özel Anadolu Lisesi	93	11,0
Çanakkale Özel Fen Lisesi	84	9,9
Toplam	845	100

Verilerin Kaynağı, Toplanması ve Düzenlenmesi

Bu araştırmanın amacına daha iyi hizmet edebilmesi için anket formu geliştirilmiştir. Anket 34 maddeden oluşmaktadır. Farkındalık anketini oluşturan maddeler, uygulanan öğrencilerin ildeki doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeylerini ölçmeye yöneliktir. Bu maddeler oluşturulurken;

1. Hazırlanan veri toplama aracının kapsam, görünüş ve yapı geçerliliği için madde havuzu oluşturuldu ve oluşturulan bu madde havuzu içerisinde **alan uzmanları** yardımı ile madde seçimi yapılmıştır.
2. Soru havuzundan seçilen maddeler Türk Dili uzmanına okutulup yorumu alınmıştır.
3. Geliştirilmiş olan anket Çanakkale Vahit Tuna Anadolu Lisesi öğrencilerinden oluşan 56 kişilik gruba uygulanarak ön uygulaması yapılmış ve güvenilirliği ölçülmüştür.

Tablo 2: Uygulanan Anketin Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	Cronbach Alpha
Farkındalık Anketi (Ön test)	0,81
Farkındalık Ölçeği	0,86

Anket sorularına ilişkin yapılan ön test analizlerinde Cronbach Alpha güvenirlilik kat sayısı 0,81 çıkmıştır (Tablo 2). Maddelerin güvenirlilik kat sayıları incelendiğinde 0,7'nin altında madde bulunmamıştır. Bu nedenle madde çıkartılması ya da eklenmesine gerek duyulmamıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan 845 ortaöğretim öğrencisine uygulanan veri toplama aracı analiz sonuçlarında Cronbach Alpha güvenirlilik kat sayısı 0,86 çıkmıştır (Tablo 2).

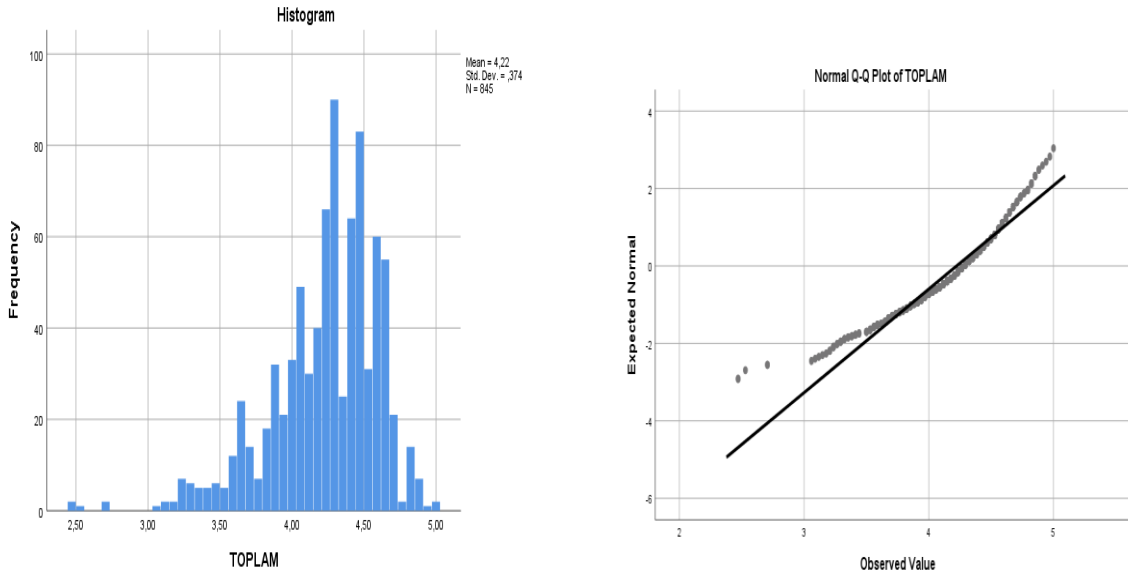
Veri toplama aracı olan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların okul adı, cinsiyet, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim durumu ve gelir düzeyi gibi kişisel bilgileri sorgulamaktadır. Birinci bölümünde yer alan kişisel bilgilere yönelik sorulara ilişkin tablo oluşturulmuş (Tablo 6) ve yüzdeler (%) dağılımları verilmiştir. İkinci bölümde ise ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik 34 madde bulunmaktadır. Katılımcıların doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenebilmesi için “Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1)” şeklinde “Beşli Likert” tipi anket kullanılmıştır.

Tablo 3: Normallik Dağılımı Tablosu

N	X	Kolmogorov-Smirnov	Shapiro-Wilk	Skewness	Kurtosis
845	4,22	,000	,000	-1,085	1,937

Tablo 3'te görüldüğü üzere yapılan analiz neticesinde çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin +1 ile -1 aralığında olmaması ve Kolmagrov-Simironov ile Shapiro-Wilk testlerinin Sig(p) değerlerinin 0,05'ten küçük olmasından dolayı dağılımın Non parametrik olduğu görülmüştür (Hair vd. 2013) (Tablo 3).

Şekil 4'te dağılımın normal olmadığı görülmektedir. Bu durum Tablo 3'teki verileri desteklemektedir.

Şekil 4: Normallik Dağılımı Grafiği

Verilerin Analizi ve Yorumu

Ortaöğretim öğrencilerinin verdikleri cevaplar neticesinde farkındalık düzeylerini hesaplamak amacıyla veri toplama aracında yer alan maddeler; 1.00-1.79 Kesinlikle Katılmıyorum, 1.80-2.59 Katılmıyorum, 2.60-3.39 Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 3.40-4.19 Katılıyorum, 4.20-5.00 Kesinlikle Katılmıyorum aralıkları temel alınarak yorumlamaları yapılmıştır (Tekin, 1991). Her bir yorumlamanın “değer düzeyi” karşılığı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Boyut Ortalamalarının Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları ve Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri

Ortalama Puanı	Katılım Düzeyi	Eş Değer Düzey
1,00-1,79	Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Düşük
1,80-2,59	Katılmıyorum	Düşük
2,60-3,39	Ne Katılıyorum Ne katılmıyorum	Normal
3,40-4,19	Katılıyorum	Yüksek
4,20-5,00	Kesinlikle Katılıyorum	Çok Yüksek

34 maddeden oluşan anketten elde edilen verilerin çözümlenebilmesi amacıyla; normallik dağılımı için Kolmogrov-Smirnov ve Shapiro Wilk analizleri yapılmıştır. Normallik dağılımı sonucunda ölçeğimizin Non-Parametrik çıkmasından dolayı iki değişkenli analizlerde Mann Whitney U, ikiden fazla değişkenli analizlerde Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. İki den fazla değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden olan Tamhane Testi kullanılmıştır. Ortalama değerlerini ve standart sapmalarını bulabilmek için ise Frequencies analizi yapılmıştır.

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA PROGRAMINDA DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERE İLİŞKİN KAZANIMLAR

2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programı incelendiğinde sorumluluk, vatanseverlik, sevgi, adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, yardımseverlik ve saygı olmak üzere 10 adet değere yer verildiği görülmektedir (MEB, 2018: 6).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve diğer tüm öğretim programlarını kapsayacak şekilde olmak üzere 8 ortak anahtar yetkinlik (anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, *kültürel farkındalık ve ifade*) belirlenmiştir (MEB, 2018: 7).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı incelendiğinde coğrafi gözlem, arazide çalışma, coğrafi sorgulama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama, harita becerileri, kanıt kullanma ile tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama olmak üzere 8 adet beceri belirlenmiştir (MEB, 2018: 12).

Coğrafya Dersi Öğretim Programının temel felsefesi ve amacı; öğrencilerin “yakın çevresinden hareketle yaşadığı ülkeye ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi” dir (MEB, 2018: 13). Buradan hareketle programın temel amacı ve felsefesi çalışmamızı destekler niteliktedir. Bununla birlikte; öğretim programlarında yer alan kök değerler; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2018: 17). Bu değerlerin,

öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem de ilişkili olduğu diğer değerlerle birlikte ele alınarak kazandırılması amaçlanmıştır. Bu değerlerden; “sorumluluk, öz denetim ve vatanseverlik” doğrudan çalışmamızla ilgilidir. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerimizi; “sorumluluk ve vatanseverlik” değerlerine ilişkin kazanım oluşturabilmiş öğrenciler aracılığıyla koruyabiliriz. Koruma kullanma dengesini ancak sürdürülebilir kullanma yaklaşımı ile sağlamak mümkündür. Kazanımlar, bahsi geçen değerlerin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu değerleri oluşturmadan koruma- kullanma dengesinin oluşturulabilmesi mümkün değildir.

2017 yılında hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın 2018'deki son halinde (MEB, 2018:22), doğal, tarihi ve kültürel değerlere “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” (11. Sınıf), “Çevre ve Toplum” ve “Beşeri Sistemler” (12. Sınıf) öğrenme alanlarında toplam 5 kazanıma yer verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5: Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere Yönelik “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler”, “Beşeri Sistemler” ve “Çevre ve Toplum” Öğrenme Alanlarında Yer Alan Kazanımlar

Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	Beşeri Sistemler	Çevre ve Toplum
11.3.1. İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılımlarını belirleyen faktörleri açıklar.	12.2.11. Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar. a) Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir. b) Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir.	12.4.4. Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar. a) Doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditlere karşı duyarlı olmanın önemine vurgu yapılır.
11.3.2. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar. a) Kültürü oluşturan unsurlara yer verilir. b) Farklı kültür bölgelerinin dağılışı ve yayılışı güzergahları (İslam, Çin, Hint, Batı, Doğu, Slav-Rus ve Afrika kültür bölgeleri) dikkate alınarak kültür ile mekân arasındaki ilişkiye yer verilir. c) Kültürel çeşitliliğin önemine değinilerek farklı kültürlerle karşı saygının olmanın gerekliliği vurgulanır.	11.3.3. Türk kültürünün yayılış alanlarının bölgesel özellikler açısından analiz eder. a) Türk kültürünün doğuşu, gelişimi ve özellikleri mekânla ilişkilendirilerek verilir. b) Türk kültürünü temsil eden başlıca maddi ve manevi unsurlara örnekler üzerinden yer verilir.	

Kaynak: MEB, 2018

Coğrafya dersi öğretim programı (2018) incelendiğinde kazanımlar; bireylerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalıklarının oluşması, öğretim programında yer alan “Doğal ve kültürel semboller” eğitiminin de nasıl olması gerektiği hakkında fikir verdiği gibi milli değerlerin bireyler tarafından daha iyi benimsenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte hem yaşadığı yeri hem de yaşadığı toplumu daha iyi tanıyan bireylerin yetişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. 11.3.1 no'lu kazanım “İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılımlarını belirleyen faktörleri açıklar” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kazanım neticesinde öğrencilerin, ilk kültür merkezlerinin ortaya çıkışını, yayılışını ve dağılımlarını öğrenip bunlar üzerinde etkili olan faktörleri açıklayabilmeleri beklenmektedir. 11.3.2 no'lu kazanım “Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar” şeklinde karşımıza çıkarken, 3 adet de alt kazanıma sahiptir. Bununla birlikte 11.3.2 no'lu kazanımda “saygı” değerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Son olarak; 11.3.3 no'lu kazanımda “Türk kültürünün yayılış alanlarını bölgesel özellikler açısından analiz eder” olarak karşımıza çıkmaktadır. 11.3.3 no'lu kazanım 2 alt kazanıma sahip olmakla birlikte; 11.3.3 no'lu kazanımında coğrafi gözlem becerisi kazandırılması amaçlanmıştır (MEB, 2018: 30). Kazanım 12.2.11 ise “Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar” şeklinde karşımıza çıkmakla birlikte 2 alt kazanıma sahiptir. Kazanım 12.2.11 kapsamında ortaöğretim öğrencilerine “vatanseverlik” değeri kazandırılmak amaçlanmıştır (MEB, 2018: 49). Kazanım 12.4.4 “Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar” şeklinde karşımıza çıkar ve 1 alt kazanıma sahiptir. 12.4.4 kazanımı kapsamında harita becerisi ve zamanı algılama becerisi kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2018: 35).

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, daha önce belirtilen veri toplama aracı ile elde edilen verilerin, belirtilmiş olan istatistiksel yöntemler kullanılarak çözümlenmesi ile ortaya konulan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı MEB'e bağlı okullarda 845 ortaöğretim öğrencisinin farkındalık düzeyleri farklı açılardan ele alınarak analiz edilmiştir.

Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Aşağıda araştırmanın örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin demografik özellikleri verilmiştir. Araştırma sonucu ortaöğretim öğrencilerinin ve ailelerinin sosyodemografik özellikleri ile ilgili aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır;

Ankete katılan ortaöğretim öğrencilerinin %56,4'ünü kadın ve %43,6'sını erkek öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6: Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Cinsiyet		Sayı	Oran		
Kadın		477	56,4		
Erkek		368	43,6		
Toplam		845	100,0		
Sınıf Düzeyi		Sayı	Oran		
9. Sınıf		222	26,3		
10. Sınıf		206	24,4		
11. Sınıf		210	24,9		
12. Sınıf		207	24,5		
Toplam		845	100,0		
İkamet Yeri		Sayı	Oran		
İl Merkezi		317	37,5		
İlçe Merkezi		310	36,7		
Belde		60	7,1		
Köy		158	18,7		
Toplam		845	100,0		
Baba Eğitim Durumu	Sayı	Oran	Anne Eğitim Durumu	Sayı	Oran
İlkokul	185	21,9	İlkokul	263	31,1
Ortaokul	194	23,0	Ortaokul	189	22,4
Lise	206	24,4	Lise	174	20,6
Üniversite	194	23,0	Üniversite	172	20,4
Lisans Üstü	66	7,8	Lisans Üstü	47	5,6
Toplam	845	100,0	Toplam	845	100,0
Gelir Düzeyi		Sayı	Oran		
Düşük Gelir		48	5,7		
Orta Gelir		491	58,1		
İyi Düzeyde Gelir		275	32,5		
Çok İyi Düzeyde Gelir		31	3,7		
Toplam		845	100,0		

Örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin %26,3'ü 9. sınıf, %24,4'ü 10. sınıf, %24,9'u 11. sınıf ve %24,5'i ise 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımın dengeli olduğu görülmektedir (Tablo 6). Ankete katılan öğrencilerin %37,5'i il merkezinde yaşamakta iken, %36,7'si ilçe merkezinde, %7,1'i beldede ve %18,7'si de köyde yaşamaktadır (Tablo 6). Dağılımlar göz önünde bulundurulduğunda ortaöğretim öğrencilerinin ağırlıklı olarak il/ilçe merkezlerinde ikamette buldukları görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin ebeveyn eğitim durumları incelendiğinde, öğrencilerin babalarının %21,9'u ilkokul, %23'ü ortaokul, %24,4 lise, %23'ü üniversite ve %7,8'i lisans üstü eğitim almışken; annelerinin %31,1'i ilkokul, %22,4'ü ortaokul, %20,6'sı lise, %20,4'ü üniversite ve %5,6'sı lisans üstü eğitim almıştır. Sözü edilen bulgular incelendiğinde belirgin bir fark olmamakla birlikte, öğrencilerin baba eğitim düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre daha iyi seviyede olduğu görülmektedir (Tablo 6). Bununla birlikte anne ve baba eğitim düzeyleri dağılımının benzer özellikler gösterdiği ve bir öğrenim kademesinde yoğunlaşmanın olmadığı görülmektedir.

Araştırma örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin aylık gelirleri incelendiğinde %5,7'si düşük düzeyde gelir sahibi, %58,1'i orta düzeyde gelir sahibi, 32,5'i iyi düzeyde gelir sahibi ve 3,7'si de çok iyi düzeyde gelir sahibi olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Tablo 6).

Ortaöğretim Öğrencilerinin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Madde Bazlı Farkındalık Düzeyleri

Tablo 7'de anketimizi oluşturan maddelerin genel frekans değerleri bir arada verilmiştir. Anketi oluşturan her bir maddenin işaretlenme ve işaretlenme yüzdelik dağılımları görülmektedir. Örnekleminize konu olan ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeyleri ağırlıklı olarak "Kesinlikle Katılıyorum" ve "Katılıyorum" seviyesinde olduğu tespit edilmiştir.

Maddeler tek tek incelendiğinde farkındalık düzeyi en yüksek maddelerin sırasıyla madde 14; “18 Mart Deniz Zaferi’nin gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması gerektiğini düşünüyorum” (4,6450), madde 33; “Boğazın girişinde bulunan Çanakkale Şehitler Abidesi’nin Çanakkale Savaşları şehitlerimizi hatırlatan ve yücelten önemli bir simge olduğunu düşünüyorum” (4,5704), madde 34; “Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin ziyarete değer olduğunu düşünmüyorum” (4,5314), madde 6; “Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından zengin olduğunu biliyorum” (4,4805) ve madde 1; “Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerlerin zenginlik kaynağı olduğunu düşünüyorum” (4,4615) olduğu görülmektedir.

Farkındalık düzeyi en düşük maddelerin ise sırasıyla madde 3; “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim” (3,5550), madde 4; “Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” (3,6970), madde 9; “Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtım yapıldığına inanıyorum” (3,7740), madde 8; “Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” (3,8130) ve madde 15; “Çanakkale ili değerlerinden Çanakkale Savaşları Tarihi Alanı değerlerine ilişkin yüksek düzeyde bilgiye sahibim” (3,9976) olduğu görülmektedir.

Maddeler incelendiğinde öğrencilerin farkındalıkları hakkında genel bir bilgi sahibi olmaktayız. Öğrenciler, neye karşı farkındalıklarının olup neye karşı farkındalıklarının olmadıklarını bilmektedirler. Genel olarak Çanakkale ilindeki başlıca değerleri bilmekle birlikte yeterince tanıtım yapılmadığı, yeterince eğitimin alınmadığı ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve içeriğini bilmedikleri gibi hususlarda farkındalıklara sahip oldukları kanaatine ulaşılmıştır.

Tablo 7: Ortaöğretim Öğrencilerinin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Madde Bazlı Farkındalık Düzeyi

M	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		X	sd
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	472	55,9	302	35,7	63	7,5	5	,6	3	,4	4,4615	,69015
2	440	52,1	332	39,3	57	6,7	13	1,5	3	,4	4,4118	,71600
3	179	21,2	255	30,2	279	33,0	120	14,2	12	1,4	3,5550	1,02034
4	217	25,7	302	35,7	206	24,4	93	11,0	27	3,2	3,6970	1,06675
5	437	51,7	294	34,8	86	10,2	22	2,6	6	,7	4,3420	,81903
6	506	59,9	263	31,1	58	6,9	12	1,4	6	,7	4,4805	,74697
7	464	54,9	282	33,4	73	8,6	18	2,1	8	,9	4,3917	,80824
8	247	29,2	311	36,8	189	22,4	78	9,2	20	2,4	3,8130	1,03176
9	271	32,1	267	31,6	187	22,1	85	10,1	35	4,1	3,7740	1,12586
10	309	36,6	319	37,8	166	19,6	47	5,6	4	,5	4,0438	,90900
11	355	42,0	293	34,7	148	17,5	32	3,8	17	2,0	4,1089	,95762
12	463	54,8	251	29,7	98	11,6	21	2,5	12	1,4	4,3396	,88130
13	423	50,1	297	35,1	96	11,4	23	2,7	6	,7	4,3112	,83122
14	611	72,3	176	20,8	52	6,2	4	,5	2	,2	4,6450	,63980
15	317	37,5	280	33,1	192	22,7	41	4,9	15	1,8	3,9976	,97844
16	341	40,4	348	41,2	117	13,8	30	3,6	9	1,1	4,1621	,86861
17	345	40,8	342	40,5	129	15,3	19	2,2	10	1,2	4,1751	,85298
18	322	38,1	318	37,6	169	20,0	22	2,6	14	1,7	4,0793	,91050
19	481	56,9	259	30,7	81	9,6	15	1,8	9	1,1	4,4059	,81730
20	372	44,0	322	38,1	117	13,8	25	3,0	9	1,1	4,2107	,865694
21	476	56,3	272	32,2	68	8,0	18	2,1	11	1,3	4,4012	,82826
22	478	56,6	254	30,1	85	10,1	17	2,0	11	1,3	4,3858	,84612
23	302	35,7	321	38,0	189	22,4	29	3,4	4	,5	4,0509	,87135
24	333	39,4	295	34,9	162	19,2	37	4,4	18	2,1	4,0509	,97529
25	375	44,4	300	35,5	142	16,8	18	2,1	10	1,2	4,1976	,87487
26	365	43,2	313	37,0	132	15,6	28	3,3	7	,8	4,1846	,87297
27	394	46,6	304	36,0	116	13,7	16	1,9	15	1,8	4,2379	,88510
28	428	50,7	298	35,3	86	10,2	25	3,0	8	,9	4,3172	,84385
29	493	58,3	248	29,3	80	9,5	17	2,0	7	,8	4,4237	,80896
30	492	58,2	250	29,6	76	9,0	22	2,6	5	,6	4,4225	,80738
31	402	47,6	316	37,4	95	11,2	25	3,0	7	,8	4,2793	,83898
32	379	44,9	275	32,5	134	15,9	38	4,5	19	2,2	4,1325	,98637
33	560	66,3	220	26,0	57	6,7	3	,4	5	,6	4,5704	,68762
34	588	69,6	168	19,9	54	6,4	20	2,4	15	1,8	4,5314	,85599

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre durumunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U Test’i yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan kadın öğrencilerin ortalaması 4,2423, erkek öğrencilerin ortalaması ise 4,1986’dır. Kadın ve erkek öğrencilerin ortalamalarının birbirine çok yakın seviyede olduğu

görülmektedir. Öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıkları; kadın öğrenciler için “Katılıyorum” düzeyindeyken, erkek öğrenciler için “Kesinlikle katılıyorum” düzeyindedir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile farkındalık düzeyleri arasında Sig(p) değerinin 0,05’ten büyük olmasından dolayı anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı görülmektedir ($p(0,192) > 0,05$ (Tablo 8).

Tablo 8: Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyi ile Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Mann Whitney U Testi Sonuçları)

Cinsiyet	N	X	Sd	Z	P(Sig.)
Kadın	477	4,2423	,35784	-1,304	,192
Erkek	368	4,1986	,39272		>,05

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Görülen Okul Değişkenine Göre İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin eğitim gördükleri okula göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda (Tablo 9) farkındalık düzeyleri ile eğitim görülen okullara göre (Sig(p) değerinin 0,05’ten küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p(,000) < 0,05$).

Tablo 9: Ankete Katılan Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullar ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	df	Kruskal-Wallis H	P(Sig.)
845	9	254,495	,000

Ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin eğitim gördükleri okula göre durumunu ortaya koymak için Frequencies analizi yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan okulların ortalaması 4,2233’tür. En düşük farkındalık düzeyine sahip okullar 3,9863 ortalama ile İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 3,9792 ortalama ile Ayvacık Anadolu Lisesi iken; en yüksek farkındalık düzeyine sahip okullar 4,5231 ortalama ile Çanakkale Özel Fen Lisesi, 4,5051 ortalama ile Çanakkale Özel Anadolu lisesi ve 4,3791 ortalama ile Çanakkale Fen Lisesi’dir. Okullara göre öğrencilerin farkındalık düzeylerine bakıldığında “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” düzeyindedir. Okullara göre öğrencilerin farkındalık düzeylerinde farklılaşmalar olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10: Ankete katılan öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullara Göre Farkındalık Düzeyleri

Okul Adı	Sayı	X	Sd	Min	Max
Ayvacık Anadolu Lisesi	75	3,9792	,43525	2,53	4,68
Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi	93	4,1518	,39574	3,24	4,97
Lâpseki İmam Hatip Lisesi	84	4,0564	,43563	2,47	4,85
Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi	80	4,1522	,28190	3,35	4,68
Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	72	4,1630	,35988	3,15	4,79
İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	71	3,9863	,39271	3,12	4,85
İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	92	4,2098	,29331	3,35	4,74
Çanakkale Fen Lisesi	101	4,3791	,20004	3,91	4,85
Çanakkale Özel Anadolu Lisesi	93	4,5051	,22623	3,41	5,00
Çanakkale Özel Fen Lisesi	84	4,5231	,13659	4,24	4,91
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Kruskal-Wallis analizleri sonucunda okullar arasında anlamlı farklılaşma ($p < 0,05$) olduğundan dolayı Tamhane analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde Çanakkale Özel Fen Lisesi ve Çanakkale Özel Anadolu Lisesi’nin devlet okullarına göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Devlet okulları arasında en yüksek farkındalık düzeyine sahip okul ise Çanakkale Fen Lisesi’dir. Bu değişimlerin sebebi okullar arasındaki eğitim kalitesi ve ailelerin ekonomik düzey farklılıklarıdır.

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine Göre İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin sınıf düzeyleri arasında farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Analiz neticesinde sınıf düzeylerine göre Sig(p) değerinin 0,05’ten küçük olmasından dolayı anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p(,000) < 0,05$ (Tablo 11).

Tablo 11: Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P(Sig.)
845	3	19,648	,000

Kruskal-Wallis analizleri neticesinde okullar arasındaki anlamlı farklılaşmadan ($p < 0,05$) dolayı Tamhane analizi yapılmıştır. Yapılan Tamhane analizi incelendiğinde farklılaşmanın daha çok üst kademe öğrencileri (11. sınıf ve

12. sınıf) ile alt kademe öğrencileri (9. sınıf ve 10. sınıf) arasında olduğu görülmektedir. Farklılaşma: 12. sınıflar ile 9. sınıflar arasında; 11. sınıflar ile de 9. sınıflar arasında olduğu görülmüş olup diğer sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı anlaşılmıştır (Tablo 12). Bu farklılaşmanın sebebi ise 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf öğrencilerine göre eğitim ve bilişsel yeterlilikler açısından daha donanımlı olmaları, eğitim kapsamında yapılan gezilere daha fazla katılmış olmaları ve sınıf kademesinin artmasına bağlı olarak ders içerik ve kapsamının genişlemesidir.

Tablo 12: Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Sınıf Düzeyi (I)	Sınıf Düzeyi (J)	P (Sig.)
9. Sınıf	10. Sınıf	,397
	11. Sınıf	,008
	12. Sınıf	,000
10. Sınıf	9. Sınıf	,397
	11. Sınıf	,412
	12. Sınıf	,023
11. Sınıf	9. Sınıf	,008
	10. Sınıf	,412
	12. Sınıf	,787
12. Sınıf	9. Sınıf	,000
	10. Sınıf	,023
	11. Sınıf	,787

Öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıkları ve sınıf düzeyleri arasındaki farklılık durumunu Tablo 13'deki Frequencies analizi sonuçlarında görülmektedir. Araştırmanın örneklemini oluşturan sınıf düzeylerinin ortalama farkındalık düzeyleri 4,2233'tür. Ortalama farkındalıklar incelendiğinde yüksekten alçağa doğru sırasıyla 4,2994 ortalama ile 12. sınıflar, 4,2592 ortalama ile 11. sınıflar, 4,2033 ortalama ile 10. sınıflar ve son olarak da 4,1369 ortalama ile 9. sınıflar olduğu görülmektedir. Buna göre sınıf düzeylerine göre farkındalıkları 12. sınıf, 11. sınıf ve 10. sınıf için "Kesinlikle Katılıyorum" seviyesindeyken, 9. sınıf için "Katılıyorum" seviyesindedir (Tablo 13). Bu farklılaşma eğitim sisteminin kademeli olarak genişlemesine bağlı olarak sırası ile 9. sınıftan 12. sınıfa doğru artan bir farkındalık oluşmasına neden olmaktadır. Bunun yanında sınıf düzeyinin artması öğrenciler arasındaki donanım, tecrübe ve yaşanmışlıkları da arttırmakta ve ayrıca yapılan gezilere katılım miktarını da arttırmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda sınıf seviyesi arttıkça farkındalığın da arttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 13: Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Sınıf Seviyelerine Göre Farkındalık Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Sayı	X	Sd	Min	Max
9. Sınıf	222	4,1369	,45191	2,47	4,97
10. Sınıf	206	4,2033	,32794	3,24	5,00
11. Sınıf	210	4,2592	,33217	3,09	4,85
12. Sınıf	207	4,2994	,34487	3,18	4,94
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İkamet Yeri Değişkenine Göre İncelenmesi

Örneklemini oluşturan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin ikamet yerlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis Testi sonuçları Tablo 14'te görülmektedir. Analiz neticesinde elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin ikamet yerleri ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05'ten küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p(,000) < 0,05$ (Tablo 14).

Tablo 14: Ankete Katılan Öğrencilerin İkamet Yerleri ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	3	61,359	,000

Kruskal-Wallis analizleri neticesinde öğrencilerinin ikamet yerleri ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma ($p < 0,05$) bulunmasından dolayı Tamhane testi yapılmıştır. Tablo 15'te görülen Tamhane testi sonuçları incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın il merkezinde ikamet eden öğrenciler ile ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler; il merkezinde ikamet eden öğrenciler ile köyde ikamet eden öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Diğer ikamet yerleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 15). Bunun nedeni olarak il merkezinde yaşayan öğrencilerin köy ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilere göre nispeten aldıkları eğitim kalitesinin daha iyi olması ve bunun yanında özel okulların il merkezlerinde yer alması gösterilebilir. Ayrıca

il merkezinde yaşayan öğrencilerin köy ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilere göre imkân ve olanaklarının daha fazla olması da bu farklılaşmanın sebebi olarak görülmektedir.

Tablo 15: Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri ile İkamet Yerleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

İkamet Yeri (I)	İkamet Yeri (J)	P (Sig.)
İl Merkezi	İlçe Merkezi	,000
	Belde	,057
	Köy	,000
İlçe Merkezi	İl Merkezi	,000
	Belde	,940
	Köy	,384
Belde	İl Merkezi	,057
	İlçe Merkezi	,940
	Köy	,235
Köy	İl Merkezi	,000
	İlçe Merkezi	,384
	Belde	,235

Örnekleme konu olan ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri ile ikamet yerleri arasındaki ilişki Frequencies testi ile incelenip Tablo 16'da gösterilmiştir. Öğrencilerin ortalama farkındalık düzeyleri 4,2233'tür. İl merkezinde ikamet eden öğrenciler doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı en yüksek farkındalık düzeyine sahipken, köyde ikamet eden öğrenciler en düşük farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Ortalama farkındalık düzeyleri incelendiğinde yüksekte az doğru sırasıyla 4,3450 ortalama il merkezinde ikamet edenler, 4,2127 ortalama ile belde ikamet edenler, 4,1661 ortalama ile ilçe merkezinde ikamet edenler ve son olarak da 4,0953 ortalama ile köyde ikamet edenler olarak sıralanmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde il merkezinde ikamet edenler ve belde ikamet edenlerin farkındalıkları "Kesinlikle Katılıyorum" seviyesinde yer alırken, ilçe merkezinde ikamet edenler ile köyde ikamet edenlerin farkındalık seviyeleri "Katılıyorum" seviyesinde yer almaktadır.

Tablo 16: Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri ile İkamet Yerlerine Göre Anlamlı Farklılıkları

Sınıf Düzeyi	N	X	Sd	Min	Max
İl Merkezi	317	4,3450	,28722	3,29	5,00
İlçe Merkezi	310	4,1661	,39675	2,47	4,97
Belde	60	4,2127	,36529	3,24	4,65
Köy	158	4,0953	,41523	2,53	4,88
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Farkındalık seviyelerinin beklenilenin aksine belde ve köyde ikamet eden öğrencilerde yüksek çıkmasının sebepleri olarak; merkeze bağlı bir belde statüsünde olan Kepez'in Türkiye'nin en büyük beldesi olması ve kentsel gelişimin hızlı büyümesi, gelir seviyesi yüksek ailelerin ikamet yerleri arasında olması ve Çanakkale şehri ile bütünleşik olması gösterilebilir.

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 17'de ankete katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin baba eğitim durumu ile anlamlı farklılık gösterip göstermediği verilmiştir. Farklılığı belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda baba eğitim durumları ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05'ten küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir (p (,000)) <0,05 (Tablo 17).

Tablo 17: Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	4	91,464	,000

Öğrencilerin baba eğitim durumu ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasındaki anlamlı farklılaşmayı belirleyebilmek için Kuruskal-Wallis analizleri yapılmış ve analiz neticesinde öğrencilerinin baba eğitim durumu ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma (p<0,05) bulunmuştur. Anlamlı farklılaşmanın babanın hangi eğitim düzeyi arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tamhane testi yapılmıştır (Tablo 18). Tamhane testi sonuçları incelendiğinde farklılaşmanın baba eğitim düzeyi lisansüstü düzeyinde olan öğrenciler ile ilkök, ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde eğitime sahip babası olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte baba eğitim düzeyi üniversite düzeyinde olan öğrenciler ile baba eğitim düzeyi ilkök, ortaokul ve lise olan öğrenciler arasında da farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Diğer baba eğitim

durumları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 18). Elde edilen veriler incelendiğinde babanın eğitim düzeyindeki artış öğrencinin farkındalık seviyesine de belirgin bir şekilde etki etmektedir.

Tablo 18: Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Baba Eğitim Durumu (I)	Baba Eğitim Durumu (J)	P (Sig.)
İlkokul	Ortaokul	1,000
	Lise	,292
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Ortaokul	İlkokul	1,000
	Lise	,138
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Lise	İlkokul	,292
	Ortaokul	,138
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Üniversite	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,000
	Lisansüstü	,995
Lisansüstü	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,000
	Üniversite	,995

Tablo 19’da baba eğitim düzeyi ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasındaki Frequencies testi sonuçları görülmektedir. Baba eğitim seviyesi lisansüstü seviyesinde olan öğrenciler en yüksek farkındalık düzeyine sahipken, baba eğitim düzeyi ortaokul seviyesinde olan öğrencilerin en düşük farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Ortalama farkındalık düzeyleri incelendiğinde en yüksekten alçağa doğru sırasıyla 4,4055 ortalama ile baba eğitim düzeyi lisansüstü olan öğrenciler, 4,3713 ortalama ile baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrenciler, 4,2113 ortalama ile baba eğitim durumu lise olan öğrenciler, 4,1289 ortalama ile baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler ve son olarak da 4,1160 ortalama ile baba eğitim durumu ortaokul olan öğrenciler şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 19: Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farkındalık Düzeyleri

Baba Eğitim Durumu	N	X	Sd	Min	Max
İlkokul	185	4,1289	,37657	2,53	4,94
Ortaokul	194	4,1160	,38996	2,47	4,88
Lise	206	4,2113	,38794	2,47	5,00
Üniversite	194	4,3713	,28583	3,29	4,85
Lisansüstü	66	4,4055	,29192	3,26	4,91
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Sonuçlar incelendiğinde baba eğitim düzeyi ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıklar göz önünde bulundurulduğunda babaları lisansüstü, üniversite ve lise eğitimine sahip öğrencilerin farkındalıkları “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde yer alırken, ortaokul ve ilkokul eğitimine sahip öğrencilerin farkındalık seviyeleri “Katılıyorum” seviyesinde yer almaktadır.

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Anne Eğitim Değişkenine Göre İncelenmesi

Örnekleme oluşturan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin anne eğitim düzeyi ile anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Kruskal-Wallis Testi sonucunda öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05’ten küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir (p (,000)) <0,05 (Tablo 20).

Tablo 20: Ankete Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	4	83,098	,000

Kruskal-Wallis analizleri neticesinde öğrencilerin anne eğitim seviyesi ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma (p<0,05) bulunmaktadır. Yapılan Tamhane testi sonuçları Tablo 21’de görülmektedir. Farklılaşmanın, lisansüstü eğitimini tamamlamış annesi olan öğrenciler ile ilkokul, ortaokul, lise eğitimini tamamlamış annesi olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Üniversite eğitimini tamamlamış anneye sahip öğrenciler ile ilkokul,

ortaokul ve lise eğitimlerini tamamlamış anneye sahip öğrenciler arasında ve son olarak da lise eğitimini tamamlamış anneye sahip öğrenciler ile ilkökul eğitimini tamamlamış anneye sahip öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Diğer anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 21). Elde edilen veriler incelendiğinde anne eğitim düzeyindeki artış öğrencinin farkındalık seviyesine de belirgin bir şekilde etki etmektedir.

Tablo 21: Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Anne Eğitim Düzeyleri İle Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Anne Eğitim Durumu (I)	Anne Eğitim Durumu (J)	P (Sig.)
İlkokul	Ortaokul	1,000
	Lise	,007
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Ortaokul	İlkokul	1,000
	Lise	,064
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Lise	İlkokul	,007
	Ortaokul	,064
	Üniversite	,016
	Lisansüstü	,015
Üniversite	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,016
	Lisansüstü	,938
Lisansüstü	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,015
	Üniversite	,938

rneklemleri oluşturan öğrencilerin anne eğitim düzeyleri ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Frequencies analizi sonuçları Tablo 22’de görülmektedir. Öğrencilerin anne eğitim seviyesine göre farkındalık düzeyleri incelendiğinde en yüksek farkındalık düzeyi lisansüstü eğitim alan annesi olan öğrencilerin olduğu görülmektedir. En düşük farkındalık düzeyi ilkökul düzeyinde eğitime sahip annesi olan öğrencilerin olduğu görülmektedir. En yüksek farkındalık düzeyinden en aza doğru sıralandığında ise sırasıyla 4,4243 ortalama ile lisansüstü düzeyinde eğitim alan annesi olan öğrenciler, 4,3647 ortalama ile üniversite eğitimi alan annesi olan öğrenciler, 4,2527 ortalama ile lise eğitimi alan annesi olan öğrenciler, 4,1455 ortalama ile ortaokul eğitimi alan annesi olan öğrenciler ve son olarak da 4,1313 ortalama ilkökul eğitimi alan annesi olan öğrenciler olarak sıralanmaktadır (Tablo 22).

Tablo 22: Ankete Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Seviyelerinin Göre Farkındalık Düzeyleri

Anne Eğitim Durumu	N	X	Sd	Min	Max
İlkokul	263	4,1313	,38108	2,53	4,97
Ortaokul	189	4,1455	,39730	2,47	4,79
Lise	174	4,2527	,35054	2,71	5,00
Üniversite	172	4,3647	,30352	3,24	4,85
Lisansüstü	47	4,4243	,30773	3,26	4,91
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Bu açıklamalardan hareketle; anne eğitim seviyesine göre farkındalıkları lisansüstü eğitimi alan, üniversite eğitimi alan ve lise eğitimi alan anneye sahip öğrenciler için “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesindeyken, ortaokul eğitimi alan ve ilkökul eğitimi alan anneye sahip öğrenciler için “Katılıyorum” seviyesindedir (Tablo 22). Anne eğitim düzeyinin artması öğrencinin farkındalık seviyesini de olumlu yönde etkilemektedir. İlk eğitimin ailede başlaması ve özellikle bu eğitimin de baş aktörünün anne olması öğrencilerin farkındalıklarına etki etmektedir.

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 23’te görüldüğü üzere Kruskal-Wallis Testi sonucunda örneklemleri oluşturan öğrencilerin aile gelir durumu ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05’ten küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p(,000) < 0,05$ (Tablo 23)).

Tablo 23: Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumları ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişki (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	3	34,172	,000

Örnekleme oluşturan öğrencilerin aile gelir durumu ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma bulunmasından dolayı ($p<0,05$) Tamhane Testi yapılmış ve test sonuçları Tablo 24'te görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın iyi düzeyde gelire sahip aile çocukları ile düşük seviyede gelire sahip aile çocukları ve orta düzeyde gelire sahip aile çocukları arasında olduğu görülmektedir. Gelir durumuna göre diğer aile çocukları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 24).

Tablo 24: Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Aile Gelir Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Aile Gelir Durumu (I)	Aile Gelir Durumu (J)	P (Sig.)
Düşük Gelir	Orta Gelir	,818
	İyi Düzeyde Gelir	,010
	Çok İyi Düzeyde Gelir	,568
Orta Gelir	Düşük Gelir	,818
	İyi Düzeyde Gelir	,000
	Çok İyi Düzeyde Gelir	,923
İyi Düzeyde Gelir	Düşük Gelir	,010
	Orta Gelir	,000
	Çok İyi Düzeyde Gelir	,947
Çok İyi Düzeyde Gelir	Düşük Gelir	,568
	Orta Gelir	,923
	İyi Düzeyde Gelir	,947

Örnekleme oluşturan öğrencilerin aile gelir durumu ile farkındalık düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla Frequencies analizi yapılmıştır. Yapılan analizin sonuçları Tablo 25'de görülmektedir. Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre farkındalık düzeyleri incelendiğinde en yüksek farkındalık düzeyi çok iyi düzeyde gelire sahip ailelerin çocukları olduğu görülmektedir. En düşük farkındalık düzeyi ise aile gelir düzeyi düşük seviyede olan öğrencilerin olduğu görülmektedir. En yüksek farkındalık düzeyinden en aza doğru sıralandığında ise sırasıyla 4,2508 ortalama ile çok iyi düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler, 4,1813 ortalama ile orta düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler, 4,1350 ortalama ile iyi düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler ve son olarak da 4,1097 ortalama ile düşük düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler olarak sıralanmaktadır.

Tablo 25: Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Farkındalık Düzeyleri

Anne Eğitim Durumu	N	X	Sd	Min	Max
Düşük Gelir	48	4,1097	,40803	3,24	4,85
Orta Gelir	491	4,1813	,37220	2,47	4,88
İyi Düzeyde Gelir	275	4,1350	,35114	2,71	5,00
Çok İyi Düzeyde Gelir	31	4,2505	,39342	3,21	4,82
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Buna göre aile gelir durumu ile farkındalık düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde çok iyi düzeyde aile gelirine sahip öğrenciler için “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesindeyken, iyi düzeyde aile gelirine sahip, orta düzeyde aile gelirine sahip ve düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrenciler için “Katılıyorum” seviyesindedir (Tablo 25). Ailenin gelir seviyesi arttıkça öğrencilerin imkân ve ulaşılabilirlik seviyesi de artmakta ve bu da öğrencilerin farkındalık düzeylerine olumlu olarak yansımaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Bu çalışmada Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerinin farkındalık düzeylerini belirleyebilmek amacıyla öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışma kapsamında 10 lisede 845 öğrenciye farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanan anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizleri yapılarak araştırmanın tartışma kısmında daha önceden konuyla alakalı yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmış ve bir durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmamızın ana araştırma sorusu olan “doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerinin farkındalıkları hangi düzeydedir?” sorusu incelendiğinde, öğrencilerin farkındalık düzeylerinin “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Çok Yüksek” düzeyde olduğu görülmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değer farkındalığıyla ilgili çalışmaları incelediğimiz taktirde; Dinç vd., (2011), “Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi” adlı yaptıkları çalışmada; öğrencilerin ilgi ve farkındalık düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle ilgili konuyla bağlantılı olan Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenliği gibi anabilim dallarında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu saptamıştır. Demirbulat vd., (2015), yaptıkları çalışmada Bursa'nın somut kültürel varlıklarına yönelik öğrencilerin farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlamış ve elde ettikleri verilerin sonucu olarak öğrencilerin farkındalık düzeylerinin

yüksek, algı ve tutumlarının ise gelişmiş düzeyde olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmalar incelendiğinde çalışma sonuçlarının yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile benzer özellikler taşıdığı ve bulgularımızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Cihangir ve Köksal (2019), Osmaniye yöresinin kültürel değerlerinin bilinirliğini, bu değerlerin sürdürülebilir kullanımını ve bu değerlere karşı öğrencilerin farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin yeterli düzeyde farkındalığa erişemediklerini tespit etmişlerdir. Yeteri kadar değerleri ziyaret etmedikleri ve bundan ötürü bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca isteksizlik ve maddi yetersizliklerin de ziyaretleri azalttığı belirtilmiştir.

Çalışmamızda doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerin farkındalık düzeyleri ile ilgili araştırmaya katılan öğrencilerin **cinsiyetleriyle** farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Çetin ve Gürgil (2014) tarafından yapılan çalışmada Bartın ilindeki doğal ve kültürel değerlere karşı üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeylerini incelemiştir. Çalışmalarında kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Bu sonuçların yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile benzer özellikler taşıdığı ve sonuçlarımızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Keçe'nin (2015), "Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları" isimli çalışmasında öğrencilerin Ankara ilindeki tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıklarını incelemiştir. Çalışmasında kültürel değerlere karşı farkındalığın cinsiyete göre normal bir dağılım gösterdiği ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Keçe'nin elde ettiği sonuçlar ile araştırmamız sonuçlarının cinsiyet değişkeni açısından benzer özellikler taşıdığı ve araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyini eğitim görülen **okul değişkenine** göre incelediğimizde anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu görmekteyiz. Özellikle devlet okulları ile özel okullar arasında özel okullar lehine belirgin bir düzeyde farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir. Özel okulda eğitim gören öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu farklılaşmanın özel okullardaki imkanlar ile devlet okullarındaki imkanların eşit olmaması ve özel okul öğrencileri ailelerinin ekonomik düzeyinin daha iyi seviyede olmasının bu okul öğrencilerinin lehine bir farklılaşmayı sağladığı düşünülmektedir.

Doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında öğrencilerin farkındalık düzeylerinin öğrenci **sınıf düzeyleri** değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ve bu farklılaşmanın üst sınıflar (12. ve 11.sınıf) ile alt sınıflar (10. ve 9. sınıf) arasında bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu da bize öğrenim görülen dönem sayısı arttıkça öğrencilerin bilgilerinin ve farkındalıklarının arttığını göstermektedir. Ablak vd., (2014) "Üniversite öğrencilerinin Kırşehir'in tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları" isimli çalışmalarında, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde öğrenciler nezdinde gerçekleştirdikleri, Kırşehir ilinde bulunan tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında üst sınıflar ile alt sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma tespit etmişlerdir. Üst sınıfların alt sınıflara göre daha olumlu farkındalık düzeyine sahip olduklarını saptamışlardır. Sözü edilen araştırmanın sonucu, araştırmamızın sonuçları ile benzer özellikler göstermekte ve araştırmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer sorusu olan doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında öğrencilerin farkındalık düzeyleri ile **ikamet yerleri** değişkenine göre anlamlı farklılaşmanın gerçekleştiği ve özellikle bu farklılaşmanın il merkezinde yaşayan öğrenciler ile diğer merkezlerde yaşayan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin belirgin şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin imkanlarının daha fazla olduğu, ulaşım olanaklarının daha gelişmiş olduğu ve değerlere daha kolay erişim sağlayabildiği düşünülmektedir. İl merkezi ile beldede yaşayan öğrenciler incelendiğinde aralarında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Bunda merkeze bağlı bir belde statüsünde olan Kepez'in Türkiye'nin en büyük beldesi olması ve kentsel gelişimin hızla büyümesi, ekonomik refah seviyesi yüksek ailelerin ikamet yerlerini yaygın olarak Kepez Beldesi ve Güzelyalı Köyüne taşıması etkili olmaktadır.

Araştırmada doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı öğrencilerin farkındalıkları, **baba ve anne eğitim durumları** değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılaşmanın özellikle lisans üstü eğitimi ve lisans eğitimi almış ebeveynleri olan öğrenciler ile lise, ortaokul ve ilkokul eğitimi almış ebeveynleri olan öğrenciler arasında olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin farkındalık düzeylerinin arttığı sonucuna varılmıştır. Keçe (2015), Ankara ilinin tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeylerini incelediği çalışmada baba ve anne eğitim düzeyleri ile farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varmıştır. İlgili çalışma incelendiğinde örneklendiği öğrencilerin ebeveynlerinin çok büyük bir oranının ilkokul ve ortaokul eğitim düzeyinde olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun aynı eğitim düzeyinde olmasından dolayı

farkındalık düzeyinin anne ve baba eğitim durumları değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma göstermediği sonucuna varılmıştır.

Araştırmamızda doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı ortaöğretim öğrencilerinin farkındalıkları, *aile gelir durumu* değişkeni boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak karşımıza aile gelir düzeylerindeki farklılaşma çıkmaktadır. Aile gelir düzeylerinin farklılaşması öğrencilerin farkındalık düzeyleri üzerinde de etkili olmaktadır. Akkaya'nın (2017) Nazilli ilçesindeki kültürel ve tarihi değerlere karşı öğrencilerin farkındalıkları ile ilgili çalışmasında aile gelir düzeyleri değişkenine göre farkındalık düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını tespit etmiştir. İlgili çalışma incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrencilerin ailelerinin gelir durumunun benzer özellikler taşıdığı görülmüştür. Aile gelir düzeyleri arasında belirgin bir farklılığın olmaması, aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmanın olmamasına neden olmaktadır.

İlgili araştırmalar ile araştırmamız arasında benzer özellikler bulunmakta ve benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Çanakkale ilinde ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşadıkları ilin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık düzeylerini ve bu farkındalığın cinsiyet, eğitim görülen okul, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim durumu ve aile gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmasının incelendiği bu araştırma bulgularının diğer araştırma sonuçları ile benzer özellikler taşımaktadır.

Sonuç

Araştırmamızın bu bölümünde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi için ankete katılan öğrencilerin ortaya koyduğu bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlar sıralanmıştır.

Araştırmada doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerine baktığımızda, öğrencilerin farkındalıklarının “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Çok Yüksek” düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin farkındalık düzeylerinin en yüksek olduğu maddelerin; “18 Mart Deniz Zaferi'nin gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması gerektiğini düşünüyorum”, “Boğazın girişinde bulunan Şehitler Abidesi'nin Çanakkale Savaşları şehitlerimizi hatırlatan ve yücelten önemli bir simge olduğunu düşünüyorum”, “Çanakkale İl'indeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin ziyarete değer olduğunu düşünüyorum”, “Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından zengin olduğunu biliyorum” ve “Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerlerin zenginlik kaynağı olduğunu düşünüyorum” olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin farkındalık düzeylerinin en düşük olduğu maddelerin; “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim”, “Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum”, “Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtım yapıldığına inanıyorum”, Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” ve “Çanakkale ili değerlerinden Çanakkale Savaşları Tarihi Alanı değerlerine ilişkin yüksek düzeyde bilgiye sahibiyim” olduğu tespit edilmiştir.

Doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi hususunda değişkenlerin (cinsiyet, eğitim görülen okul, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, aile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığına baktığımızda, araştırmanın örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin “cinsiyet, eğitim görülen lise türü, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim seviyesi ve aile gelir seviyesi” değişkenlerine göre anlamlı farklılaşmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerindeki anlamlı farklılaşmalara baktığımızda, cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Kadın öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilere nazaran nispeten daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin eğitim görülen lise türü değişkenine göre anlamlı farklılaşmaya sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin eğitim görülen lise türüne göre farkındalık düzeylerine bakıldığında özel lise öğrencilerinin devlet okulu olan lise öğrencilerine göre farkındalıklarının daha yüksek olduğu, devlet okulları arasında ise en yüksek farkındalığa Fen Lisesi öğrencilerinin sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel okulda eğitim gören öğrencilerle devlet okulunda eğitim gören öğrenciler arasındaki farklılaşmanın sebebi okullar arasındaki ailelerin ekonomik düzey farklılıkları ve gezi yapabilme imkânı farklılıklarıdır. Devlet okulları arasında en yüksek farkındalığa sahip olan okulun Fen Lisesi olmasının sebebi ise Fen Liselerine alınan öğrencilerin daha yüksek puanlarla bu okula yerleşmiş olmaları ve Fen Lisesinin imkanlarının diğer devlet okullarına göre daha fazla olması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuçlar incelendiğinde farkındalık düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre de anlamlı farklılaşmaya yol açtığı görülmüştür. En düşük farkındalık düzeyine 9. sınıf öğrencilerinin, en yüksek farkındalık düzeyine ise 12. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin artmasına bağlı olarak doğal, tarihi ve

kültürel değerlere karşı farkındalık düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılaşma eğitim sisteminin kademeli olarak genişlemesine bağlı olarak sırası ile 9. sınıftan 12. sınıfa doğru artan bir farkındalık olmasına neden olmaktadır. Bunun yanında sınıf düzeyinin artması öğrenciler arasındaki donanım, tecrübe ve yaşamışlıkları da arttırmakta ve ayrıca yapılan gezilere katılma miktarını da arttırmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda sınıf düzeyi arttıkça farkındalığın da arttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeylerinin ikamet yeri değişkenine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle il merkezi ve beldede (Kepez) yaşayan öğrencilerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farkındalık seviyelerinin beklenilen aksine beldede ikamet eden öğrencilerde yüksek çıkmasının sebepleri olarak; merkeze bağlı bir belde statüsünde olan Kepez'in Türkiye'nin en büyük beldesi olması ve kentsel gelişimin hızla büyümesi, ekonomik refah seviyesi yüksek ailelerin ikamet yerleri arasında olması ve Çanakkale şehri ile bütünleşik olması gösterilebilir. Köyde yüksek çıkmasının sebebi ise aile gelir durumu yüksek olan öğrencilerin özellikle Güzelyalı Köyü çevresinde yaşamaları ve bu öğrencilerin anne ile baba eğitim seviyelerinin yüksek olmaları gösterilebilir. Bu sebeplerden dolayı il merkezi ile belde ve köy arasında anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmamıştır.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin değerlere karşı farkındalıklarının baba ve anne eğitim durumları değişkenlerine göre incelendiğinde kendi içerisinde anlamlı farklılaşmaların olduğu görülmüştür. Baba ve anne eğitim seviyesi değişkenlerinin birbirleriyle benzer sonuçlara sahip olduğu dikkat çekmektedir. Lisansüstü ve lisans seviyesinde eğitim almış ebeveynleri olan öğrencilerin lise, ortaokul ve ilkököl seviyesinde eğitim almış ebeveynleri olan öğrencilere nazaran daha yüksek farkındalık düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri ise doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri bakımından, aile gelir seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüş, farkındalık düzeyinin ise en yüksek olduğu öğrencilerin çok iyi düzeyde gelire sahip ailelerin çocukları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen veriler ile diğeri araştırmalar karşılaştırıldığında Çanakkale ilinde örnekleme oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırma ilerleyen dönemlerde, öğretmenlerin farkındalıklarının daha fazla yükseltilmesi, değerlerin koruma-kullanma dengesi içinde kullanılması, sürdürülebilir kullanımın gerçekleştirilmesi, gelecek nesillere aktarılması ve değer farkındalığının artırılması konularında neler yapılabileceği hususlarında araştırmacılara ışık tutmakla birlikte literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırmada doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalığı arttırabilmek ve sürdürülebilirliği tesis etmek için bazı öneriler sunulacaktır.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıklarının “Çok Yüksek Düzeyde” olmasına karşın birçok öğrenci bu değerleri gezip görmediğini belirtmiş ve bu da öğrencilerin değerlere karşı farkındalıklarının soyut bir seviyede kaldığını ortaya koymaktadır. Bu sebeple öğrencilerin farkındalık seviyelerini desteklemek, somut olarak farkındalıklarını arttırmak amacıyla getirilen *öneriler* şunlardır:

1. Çanakkale ili özelinde ortaokul düzeyindeki öğrencilere, üniversite düzeyindeki öğrencilere, yerel halka ve ziyarete gelen turistlere de benzer çalışmalar yapılabilir. Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin bulgularıyla elde edilen sonuçların karşılaştırılması yapılabilir.

2. Öğrenci farkındalıklarının en düşük olduğu maddelerin; “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim”, “Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” ve “Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtımın yapıldığına inanıyorum” olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Buradan hareketle;

a. Öğrencilerin “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri adına başta Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün ortak çalışmalarıyla öğrencilere seminerler ve konferanslar yolu ile daha iyi şekilde aktarılması sağlanmalıdır.

b. Öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli eğitim almadıklarından hareketle ilgili konuların ders kapsamında daha detaylı aktarılması gerektiği önerilmektedir.

c. Çanakkale ilinde doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin tanıtımların yeterli olmadığı konusunda başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere yerel belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalar yaparak değerler hakkında farkındalık yaratması önerilmektedir.

3. Valiliğin, kaymakamlığın ve belediyelerin okullar ile ortak çalışmalar yaparak öğrencilerin sık sık yaşadıkları şehirdeki doğal, tarihi ve kültürel değerlere ziyaretlerinin sağlanması önerilmektedir.

4. İl'de bulunan değerlerden bazılarının merkezden uzakta yer alması nedeniyle ulaşım açısından zorluklar yaşanmaktadır. Bu hususta;

a. Belediyelerin değerlere daha rahat erişim sağlanması hususunda çalışmalar yapması,

b. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile koordineli olarak Valilik tarafından da bu değerlere yönelik günlük turların düzenlenmesi önerilmektedir.

5. Değerlerin sürdürülebilir kullanımı hususunda hem öğrencilerin hem de yöre halkının bilgilendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ablak, S.; Dikmenli, Y. & Çetin, T. (2014). "Üniversite Öğrencilerinin Kırşehir'in Tarihi ve Kültürel Değerlerine Yönelik Farkındalıkları", Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2): 171-186.

Akbaş, F. (2020). "Coğrafya Lisans Mezunlarının Kültürel Miras Kavramına Yönelik Algılarının Metafor Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi", Anasay, 4(12): 89-112.

Akdemir, A.; Demircan, O.; Yılmaz, S., Takaoğlu, T. & Akbulak, C. (2009). Çanakkale İli Değerleri Envanteri (1.Baskı), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakkale.

Akkaya, M. (2017). "Nazilli'deki Kültürel Ve Tarihi Değerlere İlişkin Öğrenci Görüş Ve Bilgilerinin İncelenmesi", Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(8): 226-239.

Badran, A. (2011). "The Excluded Past in Jordanian Formal Primary Education: The Introduction of Archaeology", K. Okamura & A. Matsuda (Ed.), New Perspectives in Global Public Archaeology (ss. 197-215), NY Springer, New York.

Barghi, R.; Zakaria, Z.; Hamzah, A. & Hashim, N. H. (2017). "Heritage Education in The Primary School Standard Curriculum of Malaysia", Teaching and Teacher Education, 61(2017): 124-131.

Başaran, T. & Somuncu, M. (2021). "Sürdürülebilir Destinasyon İçin Ziyaretçi Görüşlerinin Önemi: Assos Antik Kenti Örneği", Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 8(2): 31-45.

Cihangir, M. & Köksal, S. (2019). "Gençliğin Kültürel Miras Algısı: Osmaniye Yöresi İçin Ankete Dayalı Değerlendirme", Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(4): 266-277.

Çetin, T. & Gürgil, F. (2014). "Üniversite Öğrencilerinin Bartın'ın Doğal ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik Farkındalıkları", Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(4): 255-274.

Demirbulat, Ö. G.; Saatçı, G. & Avcıkurt, C. (2015). "Bursa'nın Somut Kültürel Varlıklarına Yönelik Öğrencilerin Algıları: Harmancık MYO Örneği", Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 6(12): 62-86.

Diñç, E.; Erdil, M. & Keçe, M. (2011). "Uşak Üniversitesi Öğrencilerinin Tarihi ve Kültürel Eserler Hakkındaki İlgisi ve Farkındalıklarının İncelenmesi", Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2): 279-297.

Doğaner, S. (2003). "Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması", Coğrafi Çevre Koruma Turizm Sempozyumu, 16-18 Nisan, 2003, İzmir.

Dümcke & Gnedovsky, (2013). The Social and Economic Value of Cultural Heritage: Literature Review, European Expert Network on Culture. EENC Paper, Berlin.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2013). Multivariate Data Analysis (8th ed.), Pearson Education Limited, Edinburgh.

Hovater, S. E. (2007). Developing Cultural Awareness: Agrounded Theory of Pre-Service Teachers Field Experiences in Taiwan, The Graduate College at the University of Nebraska-Lincoln, Nebraska.

Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemi (36. Baskı), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

- Keçe, M. (2015). “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ankara’nın Tarihi Ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik İlgi Ve Farkındalıkları”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(1): 131-149.
- Kuter, N. & Ünal, H. E. (2009). “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 9(2): 146-156.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203724482-Cografya%20dop%20pdf.pdf>
- Savaş, D. & Özdemir, C. (2020). “Çanakkale’nin Turizm Gelişiminde Kültürel Miras Değerleri”, Journal of Global Tourism and Technology Research, 1 (1): 78-88.
- Sarıca, B. (2021). “Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, ÇOMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Selçioğlu Demirsöz, E. (2014). “Biliş Üstü Farkındalık ve Geliştirilmesi”, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2): 112-123.
- Shankar, B. & Swamy, C. (2013). “Creating Awareness For Heritage Conservation in The City of Mysore: Issues and Policies”, International Journal of Modern Engineering Research, 3(2): 698-703.
- Tekin, H. (1991). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (2. Baskı), Yargı Yayınevi, Ankara.
- Telek, S. (2019). “Marka Kent Olmanın Önemi: Çanakkale Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Ter, Ü.; Özcan, K. & Eryiğit, S. (2014). “Cultural Heritage Conservation in Traditional Environments: Case of Mustafapaşa (Sinassos), Turkey”, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 140(2014): 138-144.
- UNESCO (1972). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme. www.unesco.org.tr/Pages/161/177
- UNESCO (2003). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi. <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177>
- Yaşar, O & Örgü Yaşar, F. (2007). “Çanakkale Atasözleri ve Coğrafi Analizi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(19): 95-105.
- Yaşar, O. & Örgü Yaşar, F. (2022). “İnsan-Mekân Etkileşimi Çerçevesinde Çanakkale Yöresi Türkülerinin Coğrafi Analizi”, Journal of History Culture and Art Research, 11(4): 48-67.